

זבחים ח' – מקור פסול חטאת שלא שלשמה, ודין 'מותר פסח' לשלמים

שאלות:

1. איך אפשר לקבל את דם השחיטה ישירות עם האצבע?

המשך המקורות לפסול בחטאת

הגמרא ממשיכה את הדיון מהדף הקודם בחיפוש אחר המקורות לפסול בחטאת 'שלא לשמה'. ראינו כבר ששחיטה חייבת להיות לשם חטאת מהפסוק "וְשַׁחַט אֹתָהּ לְחֻטָּאת". כעת, הגמרא מבססת את הדין בשאר עבודות הדם:

○ קבלה וזריקה (שינוי קודש):

▪ **קבלה:** המקור הוא מהפסוק "וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדַּם הַחֻטָּאת בְּאֶצְבָּעוֹ וַיָּתֵן עַל־קֶרְנֵת מִזְבֵּחַ הָעֹלָה", כאשר 'לקיחה' היא קבלת הדם בכלי.

▪ **זריקה:** מכיוון שהזריקה היא עיקר הכפרה, הדין נלמד מהפסוק "וְכָפַר עָלָיו הַכֹּהֵן מִחֻטָּאתוֹ". בשני הפסוקים הללו, המילה המיותרת "הַחֻטָּאת" או "מִחֻטָּאתוֹ" מלמדת שהכוונה צריכה להיות לשם חטאת.

○ **שינוי בעלים:** המקור הוא מאותו פסוק, "וְכָפַר עָלָיו הַכֹּהֵן מִחֻטָּאתוֹ וְנִסְלַח לוֹ", שממנו למדנו "עָלָיו – ולא על חברו".

○ **שהפסול הוא לעיכוב:** המקור הוא מהמילה המיותרת "חֻטָּאתוֹ" (במקום "חטאת"), המדגישה שרק חטאת שנעשתה לשמו מכפרת.

○ **הרחבת הדין לכל העבודות:** כיצד מרחיבים את הפסול לכל העבודות ולכל סוגי השינוי? הגמרא בוחנת אפשרות ללמוד מחטאות מיוחדות, כמו חטאת נזיר, שנאמר בה "וְעִשָּׂה אֶת חֻטָּאתוֹ וְאֶת עֹלָתוֹ", והמילה "חֻטָּאתוֹ" מלמדת על הצורך בכוונה לשמו. (ורש"י מסביר שמההיקש לשלמים אנו לומדים שהפסול מכסה את כל העבודות, גם בשינוי בעלים וגם בשינוי קודש).

הגמרא ממשיכה ודוחה את האפשרות ללמוד מחטאת נזיר ומצורע (אפילו משניהם יחד), מכיוון שלכל אחת מהן יש חומרה ייחודית שאינה קיימת באחרות, ולכן לא ניתן ללמוד מהן לכלל החטאות. מלבד זאת, רבינא גם מקשה על עצם הלימוד מהמילה "חֻטָּאתוֹ": אם כן, מה נלמד מהמילה המיותרת "עֹלָתוֹ" באותו פסוק?

○ **המסקנה הסופית – שילוב של היקש ולימוד נקודתי:** הגמרא מגיעה למסקנה שחובת הכוונה למצווה נלמדת מההיקש הכללי של "זאת התורה לעולה ולמנחה ולחטאת..." (המשווה את כל הקורבנות לשלמים). הפסוקים הייחודיים שנלמדו לגבי סוגי החטאות השונים (חטאת רגילה, נזיר ומצורע) באים ללמד שהפסול במקרים אלו הוא לעיכוב.

○ **הרחבת הדין לכל סוגי החטאות:** לבסוף, הגמרא מרחיבה את הדין גם לחטאות אחרות שלא נכתב בהן פסוק מפורש: חטאת על עבודה זרה נלמדת מחטאת חֶלֶב הָרְגִילָה, כי שתייהן באות על איסור כרת. שאר החטאות (כמו על שבעת העדות או טומאת מקדש) נלמדות בשיטת "במה הצד" משלוש החטאות שכבר למדנו, כפי שרש"י מפרט את אופן הלימוד.

2. כבש הפסח של דניאל ברח, והוא הקדיש אחר במקומו. חודש אחרי פסח הוא מצא את הראשון ורוצה להקריב אותו כקורבן עולה. מה דינו של הקורבן?

דין פסח ששחטו שלא בזמנו

לאחר שראינו במשנה שקורבן פסח בזמנו צריך להיקרב לשמו, הגמרא מביאה ברייתא שדנה בדינו של קורבן פסח שנשחט **שלא בזמנו** (כלומר, בכל יום אחר בשנה חוץ מי"ד בניסן).

○ דין הברייתא שלא בזמנו:

▪ **לשמו** (לשם פסח) – פסול.

▪ **שלא לשמו** (לשם קורבן אחר, כגון שלמים) – כשר.

○ מקור הדין: הגמרא מביאה את הדרשה של אבוה דשמואל מהפסוק "**וְאִם מִן הַצֵּאֵן קָרְבָּנוֹ לְזֶבַח שְׁלָמִים לְדִי**".

הפרשנים מסבירים שהדרשה מתבססת על כך שהמילים "**לְזֶבַח שְׁלָמִים לְדִי**" מיותרות, שהרי אנו נמצאים באמצע פרשת שלמים. לכן, לומדים שתחילת הפסוק ("**וְאִם מִן הַצֵּאֵן**") מתייחסת למקרה מיוחד של "דבר הבא רק מן הצאן", שזהו רמז לקורבן פסח, ומלמדת שאם אינו יכול להיות קרב לשמו, דינו יהיה כשלמים.

○ הגמרא מקשה ומפרקת את הדרשה, ומציעה מספר דרכי לימוד חלופיות (כגון 'כלל ופרט וכלל'), אך דוחה את כולן. המסקנה היא שהמילה "**לְזֶבַח**" היא 'ריבוי' ולא 'כלל' (רש"י נותן דוגמאות להבדל ביניהם),

והלימוד הוא מהביטוי "**לְזֶבַח שְׁלָמִים**" הוא סמיכות של צמד מילים שאין לפרקו. והלימוד הוא שהמילה "לזבח" המיותרת (כי אפשר לכתוב לשלמים) מלמדת שאפילו אם שחט את הפסח לכל מיני זבחים, הוא תמיד יקבל דין של **שלמים**.

○ הגמרא מקשה, אבל עדיין קשה אם המילה "לזבח" היא ריבוי המרבה את כל סוגי הזבחים, מדוע שהפסח לא יהפוך להיות בדיוק כמו אותו זבח שלשמו נשחט (למשל, שיהפוך לעולה אם נשחט לשם עולה)? מדוע הוא הופך דווקא לשלמים?

הגמרא תמשיך את הדיון בשאלה הזו בדף הבא.